

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

ШКІЛЬ НАТАЛІЯ ГЕННАДІЇВНА

УДК 339.9:334.722(477)

РОЗВИТОК СИСТЕМИ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Спеціальність 08.00.02 – світове господарство
і міжнародні економічні відносини

Автореферат дисертації
на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Харків – 2016

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі міжнародних економічних відносин Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат економічних наук, професор
Сідоров Вадим Ігоревич
Харківський національний університет
імені В.Н. Каразіна
Міністерства освіти і науки України,
професор кафедри міжнародних економічних
відносин

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Орехова Тетяна Вікторівна
Донецький національний університет
Міністерства освіти і науки України (м. Вінниця),
завідувач кафедри міжнародного бізнесу і прикладної
економіки

кандидат економічних наук, доцент
Карп Вікторія Сергіївна
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
Міністерства освіти і науки України,
доцент кафедри міжнародного бізнесу

Захист відбудеться «30» вересня 2016 року об 11 годині 00 хв. на засіданні спеціалізованої вченої ради К 64.051.25 у Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна за адресою: 61022, м. Харків, площа Свободи, 6, ауд. 234.

З дисертацією можна ознайомитись у Центральній науковій бібліотеці Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна за адресою: 61022, м. Харків, площа Свободи, 4.

Автореферат розісланий «29» серпня 2016 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради
кандидат економічних наук, доцент

Н. І. Гончаренко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Глобалізація та інтернаціоналізація світогосподарських процесів визначають сучасний порядок в економічному просторі, формалізуючи індивідуалістські потреби та методи їх забезпечення у широкомасштабних вимірах, інтегруючи суверенні держави, ринки і технології, що дозволяє будь-якому суб'єкту економічної діяльності швидше та з мінімальними витратами встановлювати більш глибокі контакти з партнерами, розосередженими по всьому світу. Міжнародний бізнес є продуктом даного феномену, форми якого виступають сьогодні найпоширенішими методами отримання прибутку за умов конвергенції соціально-економічних, політико-правових, техніко-технологічних та релігійно-культурних стандартів.

Міжнародний бізнес як частина загальної системи міжнародних економічних відносин, що відповідає стосункам, пов'язаним з діловою діяльністю промислового, комерційного, валютно-фінансового типів тощо. Саме зростання та тісне переплетення цих господарських інтересів зумовили нагальну потребу у вивченні теоретичних передумов та тенденцій і закономірностей розвитку міжнародного бізнесу. Виходячи з цього, рекомпозиція бізнес-системи набуває ознак комплексності та взаємозалежності, стаючи ядром, який визначає конкурентні позиції країни на світовому ринку, її економічні та технологічні пріоритети.

Особливо актуальним дане питання постає для України, яка виступає за право визнання себе як рівноправного учасника глобальної бізнес-спільноти. В умовах перманентної кризової ситуації, яка впливає на всі внутрішні та зовнішні економічні процеси в країні, ключовим фактором виступає побудова якісно нової економічної моделі, яка б могла усунути диспропорції національного економічного розвитку, урівноважити регулюючи механізми міжнародного бізнесу, зменшити дисбаланси у зовнішньоекономічній діяльності та посилити міжнародні конкурентні позиції країни на глобальному ринку.

З огляду на вищезазначене тематика дисертаційного дослідження визначила певне коло теоретичних та практичних завдань, що обумовило його актуальність.

Проблемам теорії й практики становлення та розвитку міжнародного бізнесу присвячена велика кількість робіт зарубіжних вчених: С. Акілляр, Ж. Албаум, Г. Ассель, Ч. Гіл, Дж. Діффенбах, П. Друкер, Ф. Каст, Ф. Котлер, Ж.-Ж. Ламбен, Р. Льюїс, Дж. Мардок, Д. Олісневич, Ф. Олдріч, М. Портер, С. Роузфілд, Дж. Розенвейг, Г. Фехнер. Серед вітчизняних дослідників питання формування глобальної та національної моделі міжнародного бізнесу слід виділити таких економістів: О. Білоруса, В. Будкіна, В. Вергуна, Л. Вергун, А. Гальчинського, В. Гончаренка, Б. Губського, О. Довгаль, В. Карп, Г. Коломієць, А. Кредісова, Д. Лук'яненко, М. Мальського, Н. Мешко, Т. Орехову, Ю. Павленка, Ю. Пахомова, А. Поручника, В. Рокоча, В. Румянцева, Є. Савельєва, В. Сіденка, С. Сіденко, В. Сідорова, О. Ступницького, А. Філіпенка, Т. Циганкову, С. Циганова, І. Школа, О. Шниркова, В. Чужикова, С. Якубовського та ін.

Водночас варто наголосити на недостатності теоретичних напрацювань та досліджень в сфері трансформаційних перетворень в області міжнародного

бізнесу через призму національних вимірів. Тому важливим є окреслення кола завдань та формування чинників їх реалізації в контексті функціонування української економіки та якісного відновлення системи міжнародного бізнесу.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до тематики науково-дослідної роботи кафедри міжнародних економічних відносин Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна «Трансформація міжнародних економічних відносин в епоху глобалізації» (№ державної реєстрації 0113U001401), у рамках якої здійснено дослідження детермінант міжнародної конкурентоспроможності національного бізнесу у посткризовий період (довідка № 52-04/2016 від 21.04.2016 р.).

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційної роботи є поглиблення теоретичних основ функціонування системи міжнародного бізнесу та розробка організаційно-економічних засад якісного оновлення бізнес-системи України. Для досягнення поставленої мети сформульовано та вирішено наступні завдання:

- дослідити імперативи розвитку сучасної системи міжнародного бізнесу в умовах глобалізації;
- охарактеризувати інституційні засади регулювання міжнародного бізнесу;
- визначити методичні підходи до дослідження особливостей розвитку міжнародних бізнес-систем;
- ідентифікувати особливості рекомпозиції системи міжнародного бізнесу в умовах кризових перетворень на національному рівні;
- побудувати профіль бізнес-системи України як складової міжнародного бізнесу;
- провести аналіз особливостей функціонування української бізнес-системи на сучасному етапі;
- обґрунтувати особливості багатofакторного впливу на функціонування бізнес-системи України;
- запропонувати механізм розвитку бізнес-системи України як чинника її залучення до системи міжнародного бізнесу.

Об'єктом дослідження є бізнес-система України в умовах функціонування системи міжнародного бізнесу.

Предметом дослідження є теоретичні, організаційно-економічні та науково-практичні засади оновлення бізнес-системи України в глобальних умовах розвитку.

Методи дослідження. Наукові положення, висновки і рекомендації є повною мірою обґрунтованими, що підтверджується наявністю логічного взаємозв'язку сформульованих завдань та отриманих результатів, аргументованістю теоретичних висновків, використанням широкого масиву статистичного матеріалу та методів наукового дослідження.

У проведеному дослідженні використовувалися сучасні методи наукового пізнання. Зокрема, методи наукового аналізу, синтезу та порівняння для дослідження імператив розвитку сучасної системи міжнародного бізнесу в умовах глобалізації та узагальнення світового досвіду щодо інституційних засад регулювання міжнародного бізнесу (п. 1.1, 1.2), історико-логічний аналіз – при дослідженні рекомпозиції системи міжнародного бізнесу в умовах кризових

перетворень на національному рівні (п. 2.1); компаративістський аналіз – при порівнянні профілів бізнес-системи України та інших країн як складової міжнародного бізнесу (п. 2.2); діалектичні методи – при виявленні особливостей функціонування української бізнес-системи на сучасному етапі (п. 2.3); економіко-математичні, табличні, графічні методи – при багатофакторному визначенні особливостей функціонування бізнес-системи України на сучасному етапі (п. 3.1); методи індукції та дедукції – для надання авторських понять «бізнес-система» (п. 1.1); індексний метод – для побудови профілю бізнес-системи України як складової міжнародного бізнесу (п. 2.2); методи економіко-математичного прогнозування – при розробці концептуальних особливостей функціонування бізнес-системи України на сучасному етапі (п. 3.1) системний аналіз – при розробці механізму якісного оновлення бізнес-системи України (п. 3.2).

Інформаційною базою дослідження є Закони України, Укази Президента України та Постанови Кабінету Міністрів України, наукові роботи вітчизняних та зарубіжних фахівців у сфері міжнародного бізнесу, дослідження глобальних інституцій, аналітичні звіти World Bank, WTO, Державної служби статистики України, законодавчі акти та нормативні документи Верховної Ради та Кабінету Міністрів України.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у поглибленні теоретико-методичних основ дослідження особливостей розвитку системи міжнародного бізнесу в Україні та розробці організаційно-економічних засад її якісного оновлення щодо потреб суспільно-економічних інтересів країни.

Конкретні наукові результати, що розкривають особистий внесок автора у розробку проблеми, яка досліджується, і характеризують наукову новизну роботи, полягають у наступному:

удосконалено:

- організаційно-економічні засади подальшого розвитку системи міжнародного бізнесу в Україні, а саме запропоновано механізм якісного оновлення бізнес-системи України як чинник її залучення до системи міжнародного бізнесу, основними компонентами якого є реформи, спрямовані на покращення бізнес-середовища, з визначенням стратегічних цілей, основних результатів та оцінкою впровадження цих реформ в умовах сучасної бізнес-системи України;

- методичний інструментарій комплексного інформаційно-аналітичного дослідження проблемних моментів, перспектив та «точок росту» системи міжнародного бізнесу в Україні через розрахунок інтегрального значення рівня розвитку бізнес-системи України на основі світових рейтингів, використання якого дозволило побудувати профіль бізнес-системи України й виокремити основні проблеми в системі вітчизняного міжнародного бізнесу;

- концептуальні засади аналізу національної бізнес-системи України в контексті посткризових перетворень шляхом використання розробленої структурно-логічної схеми, яка складається з трьох етапів: теоретичного – визначення теоретико-методичних засад становлення та розвитку системи міжнародного бізнесу; аналітичного – характеристики передумов та наслідків глобальної економічної кризи в контексті національних вимірів; прогнозного –

виявлення чинників трансформації української бізнес-системи у посткризовий період;

отримали подальший розвиток:

– характеристика сучасної тенденції структурної динаміки глобальної системи міжнародного бізнесу – кластеризації, яка корелює торговельно-економічні зв'язки, підприємницьку діяльність та науковий сектор незалежно від сфери діяльності. Доведено, що саме феномен кластеризації здійснює трансформацію сучасної системи міжнародного бізнесу і сприяє її виходу з глобальної економічної кризи;

– багатфакторне моделювання особливостей функціонування системи міжнародного бізнесу України на основі чого доведено, що для розбудови сучасної міжнародної бізнес-системи України необхідним є впровадження новітніх технологій у виробництво національної продукції з метою підвищення її міжнародної конкурентоспроможності та створення більш досконалої системи регулювання зовнішньоекономічної діяльності;

– тлумачення сутності поняття національної бізнес-системи, під якою, на думку автора, розуміється сукупність бізнес-процесів, спрямованих на досягнення стратегічних цілей розвитку інноваційно-активних підприємств, які утворюються з метою підвищення конкурентоспроможності, посилення ринкових позицій, раціональності управлінських рішень, зниження ризикованості інвестиційних, інноваційних та інших проектів як в країні, так і за її межами;

Практичне значення одержаних теоретичних результатів, пропозицій і висновків полягає в тому, що вони утворюють поглиблене науково-теоретичне забезпечення методичних основ процесу якісного оновлення бізнес-системи України в глобальних умовах розвитку.

Запропоновані в дисертації наукові розробки і практичні рекомендації мають прикладний характер і використовуються вищими навчальними закладами, приватними підприємствами та обласними та місцевими органами влади.

Практичні рекомендації та пропозиції, викладені в дисертації, впроваджено до аналітичної діяльності Департаменту міжнародного співробітництва Харківської міської ради (довідка № 680/01-01-21 від 28.04.2016 р.) та ТОВ «Медіа Інвестком» при розробці нових бізнес-рішень, оцінці напрямів розвитку підприємства (довідка №11 від 17.05.2016 р.).

Впровадження результатів дисертаційного дослідження в навчальний процес факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна (довідка № 51-04/2016 від 19.04.2016 р.) дозволяє істотно поліпшити якість підготовки студентів за спеціальністю «Міжнародні економічні відносини». Основні наукові положення і отримані результати дослідження використовуються у навчальному процесі при розробці методичного забезпечення і викладанні дисциплін «Міжнародні економічні відносини» та «Економіка України», що дозволило збагатити лекційний матеріал та розширити знання студентів, що вивчають відповідні курси.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійною науково-дослідною роботою автора. З наукових праць, виконаних у співавторстві, у

дисертації використані тільки ті ідеї, положення і розрахунки, які є особистим внеском здобувача і становлять індивідуальний внесок автора.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження доповідались автором і отримали схвалення на міжнародних і всеукраїнських конференціях і науково-практичних семінарах, а саме: Міжнародній науково-практичній конференції «Стан і перспективи розвитку соціальної відповідальності економічних суб'єктів сучасному світі» (м. Харків 21-22 листопада 2013 р.); Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Стратегії глобальної конкурентоспроможності: соціально-економічний вимір» (м. Черкаси 27 березня 2014 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Міжнародні відносини країн Центрально-Східної Європи в умовах бігравітаційних процесів» (м. Хмельницький 22-23 травня 2014 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні тенденції розвитку менеджменту і бізнес-адміністрування в Україні» (м. Херсон 23-24 травня 2014); Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Міждисциплінарні зв'язки економічних наук в контексті мовної світової практики» (м. Київ 10 червня 2015 р.).

Публікації результатів дослідження. За темою дисертаційної роботи опубліковано 11 наукових робіт, із них 5 наукових статей у фахових виданнях, у тому числі 1 – у закордонному періодичному виданні, 5 тез доповідей на конференціях. Загальний обсяг опублікованих основних положень дисертації становить 4,28 д.а.

Обсяг і структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел літератури і додатків. Робота викладена на 202 сторінках, з яких 156 сторінки основного тексту. Дисертація містить 16 додатків на 27 сторінках, 21 таблицю, 37 рисунків. Список використаних джерел включає 203 найменування на 20 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, сформульовано мету і задачі дослідження, визначено об'єкт, предмет і методи дослідження, висвітлено наукову новизну і практичну значимість отриманих результатів.

У першому розділі «**Теоретико-методичні засади становлення та розвитку системи міжнародного бізнесу**» систематизовано теоретико-методичні засади функціонування системи міжнародного бізнесу, зокрема: досліджено імперативи розвитку сучасної системи міжнародного бізнесу в умовах глобалізації; охарактеризовано інституційні засади регулювання міжнародного бізнесу; визначено методичні підходи до дослідження особливостей розвитку системи міжнародного бізнесу.

У ході дослідження виявлено, що визначальним імперативом сучасної глобальної бізнес-системи є інновації. Міжнародний бізнес корелює торгово-економічні зв'язки, підприємницьку діяльність та науковий сектор, що у свою чергу формує кластерну систему економіки, трансферу та комерціалізації технологій.

Таким чином, встановлено, що основними детермінантами формування кластерних структур є: доступність до своєрідних природних умов регіонів; близькість до відокремлених регіональних ринків, недосяжних для великих виробничих структур; забезпеченість спеціалізованою робочою силою; можливість доступу до обмежених інформаційних ресурсів; низька вартість трансакційних витрат; можливість залучення до співпраці самостійних економічних суб'єктів регіону на взаємовигідних умовах.

Дослідження виявило, що бізнес-кластери є найбільш перспективним напрямом транснаціоналізації бізнесу та його регулювання на міжнародному рівні. Структура кластерів формується під впливом багатьох чинників, які відображають специфіку окремих регіонів, але найпоширенішою є німецька схема утворення кластерів такого типу, в якій можна виділити шість основних елементів, що формують структуру кластера і визначають його розвиток: а) фірми основних і всіх допоміжних галузей є основою економічної діяльності кластеру; б) ринок робочої сили є одним з визначальних чинників при локалізації промислового кластера; в) фінансовий ринок відіграє важливу роль у становленні кластера; г) академічні установи, що ведуть підготовку професійних кадрів для фірм кластера, та є джерелом спеціальних знань та інноваційних ідей.

На основі аналізу існуючих наукових досліджень зроблено висновок, що міжнародний бізнес як потужний інструмент економічної інтеграції країни у світову економіку та інструмент глобалізації оперує національними бізнес-системами, які є певною цілісністю бізнес-процесів, що спрямовані на досягнення стратегічних цілей розвитку інноваційно-активних підприємств, та утворюються з метою підвищення конкурентоспроможності, посилення ринкових позицій, підвищення раціональності управлінських рішень, зниження ризикованості інвестиційних, інноваційних та інших проектів.

У роботі виділено, що наявність незалежних систем державного регулювання економіки ставить міжнародні компанії в менш вигідні умови в порівнянні з компаніями, що діють в одній країні. Неузгодженість режимів національного регулювання зовнішньоекономічної діяльності є важливим стримуючим чинником розвитку міжнародного бізнесу. Більш ефективним вирішенням цілого комплексу проблем є інтенсивний розвиток глобального регулювання міжнародного бізнесу.

Таким чином, в сучасних умовах інтенсифікації глобального розвитку з'являються нові форми та механізми міжнародного бізнесу, які здійснюються за допомогою різних способів, методів, інструментів управління бізнес-діяльністю суб'єктами, зокрема, національними бізнес-структурами. До найважливіших компонентів механізму міжнародного бізнесу автором виокремлено: організаційно-правовий; виробничо-торговий; природно-сировинний; соціально-економічний; техніко-технологічний; функціонально-інфраструктурний.

Отже, міжнародний бізнес має свій інституційний комплекс, що базується на взаємодії таких компонентів як: міжнародні, регіональні, національні організації та об'єднання, ТНК та МНК, система міжнародних та локальних нормативно-правових актів. Саме гармонізація роботи та взаємодії всіх інститутів дозволяє забезпечити ефективне функціонування сучасної системи міжнародного бізнесу.

За результатами дослідження запропоновано структурно-логічну схему дослідження національних бізнес-систем в сучасних умовах (рис. 1), що базується на об'єднанні методів теоретичних, аналітичних та прогнозних досліджень.

Рис. 1. Структурно-логічна схема дослідження національних бізнес-систем в сучасних умовах [Складено автором]

Таким чином, у ході дослідження зроблено висновок, що сучасний етап соціально-економічного розвитку України зумовлює необхідність дослідження передумов розвитку системи міжнародного бізнесу України в контексті міжнародних вимірів.

У другому розділі роботи **«Передумови та наслідки глобальної економічної кризи для міжнародного бізнесу в контексті національних**

вимірів» ідентифіковано особливості рекомпозиції системи міжнародного бізнесу в умовах кризових перетворень на національному рівні; побудовано профіль бізнес-системи України як складової міжнародного бізнесу; проаналізовано особливості функціонування української бізнес-системи на сучасному етапі.

Виникнення кризових явищ в економіці пов'язано із загальною циклічністю економічного розвитку, дисбалансом міжнародної торгівлі і руху капіталів, а також перенасиченням кредитного ринку, що особливо проявилось в результаті кредитної експансії, розгорнутої в 1980-х – початку 2000-х рр.

Проведена автором рекомпозиція системи міжнародного бізнесу в умовах кризових перетворень на національному рівні довела, що Україна – є однією з небагатьох країн світу, що починаючи з 2008 р. знаходиться в кризовому просторі.

Підкреслено, що глобальна фінансова криза стала підґрунтям подальшої економічної дестабілізації в Україні в результаті інтенсифікації таких ознак її спаду та трансформації як: наявність протягом багатьох років від'ємного сальдо зовнішньоторговельного обороту; закріплення сировинної структури товарного експорту, яка не відповідає національним пріоритетам; посилення залежності загальної торговельної динаміки від коливань динаміки експорту недорогочінних металів, враховуючи, що експорт металопродукції становить від 40 до 45% загального експорту товарів, до коливання цін на світовому ринку металів впливають на всю економіку країни.

Аналіз стану бізнес-системи України 2010-2013 рр. довів відсутність будь-яких ефективних заходів, спрямованих на якісний вплив та її поступову трансформацію. Охарактеризовано стан зовнішньої торгівлі України за коефіцієнтом покриття експортом імпорту (рис. 2), який впродовж тривалого часу, що охоплює 20 років, лише певні періоди мав значення вище одиниці (2000-2004 рр. та 2015 р.).

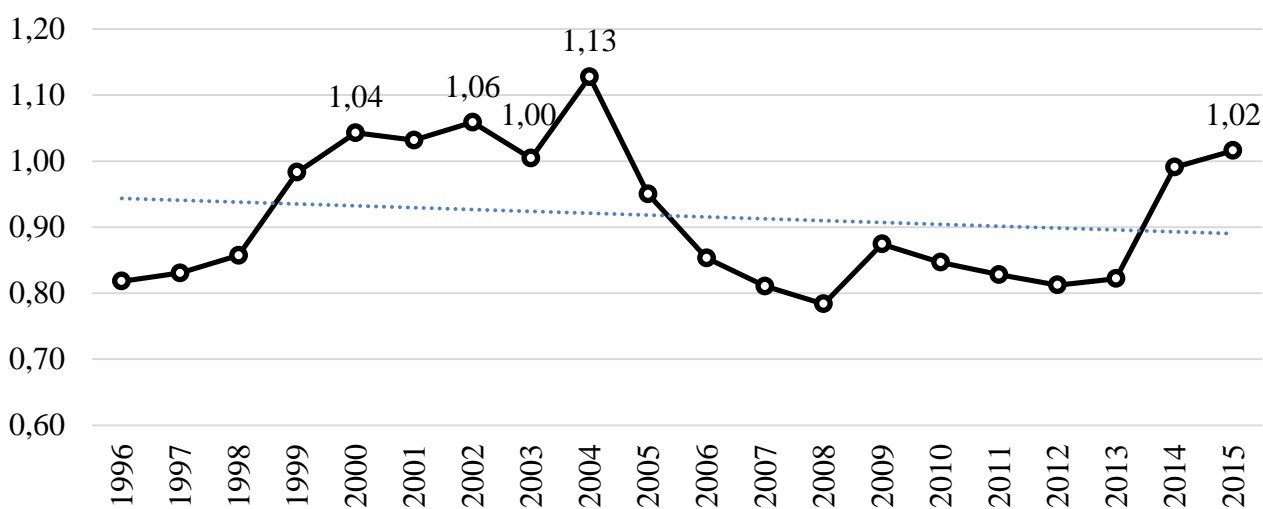

Рис. 2. Динаміка змін покриття експортом імпорту України, 1996-2015 рр.
[Розраховано автором за даними Державної служби статистики України]

Отже, в умовах кризових перетворень на національному рівні, відсутності постійних трендів розвитку економіки та бізнес-системи в цілому, є необхідним проведення аналізу функціонування української бізнес-системи в контексті

світових рейтингів, які дають змогу оцінити місце України в глобальних умовах розвитку, у порівнянні зі станом розвитку бізнес-систем інших країн світу.

Встановлено, що використання одного світового індексу, незважаючи на його комплексність та інтегральність, не повною мірою забезпечує об'єктивність дослідження, тому запропоновано здійснювати аналіз світової та української бізнес-систем за допомогою 8 індексів, а саме: 1) легкість ведення бізнесу (2015 р.); 2) рейтинг національних брендів (2015 р.); 3) рейтинг глобальної конкурентоспроможності (2015 р.); 4) рейтинг бюджетної прозорості (2015 р.); 5) рейтинг інвестиційної привабливості (2015 р.); 6) рейтинг аутсорсингової привабливості (2015 р.); 7) індекс економічних свобод (2015 р.); 8) індекс сприяння торгівлі (2014 р.).

Аналіз позицій України за кожним з рейтингів довів, що країна має проблеми з такими складовими бізнес-системи як торгівля та регуляторні заходи, глобальна конкурентоспроможність, інвестиційна та інноваційна активність, нормативно-законодавча сфера. Найкраща позиція України спостерігається лише в сфері аутсорсингу, що пояснюється тим, що знецінення валюти призвело до значного поліпшення її позицій у показнику компенсаційних витрат та підвищенням конкурентоспроможності країни за показниками податкових та адміністративних витрат.

Для більшої об'єктивності дослідження автором побудово профіль бізнес-системи України за допомогою індексного методу. На рис. 3 наведено профілі бізнес-систем України, що дорівнює 6,74 одиниць та умовної «кращої» бізнес-системи світу (11,88 одиниць), що є найбільш розвиненою та пристосованою до умов глобалізованої світової економіки.

За підсумками розрахунків доведено, що бізнес-система України поступається за своєю функціональністю кращій бізнес системі світу – в середньому відставання складає 43%. При цьому, найбільше відставання спостерігається в рейтингу національних брендів (93,7%), рейтингу бюджетної прозорості (47,75) та індексі економічних свобод (47,1%). Найменший відсоток відставання, який складає 25-30%, спостерігається в рейтингу аутсорсингової привабливості (24%), рейтингу легкості ведення бізнесу (27,8%), рейтингу глобальної конкурентоспроможності (31%).

У ході дослідження виявлено, що профіль кращої бізнес-системи світу є основним орієнтиром для подальшого розвитку бізнес-системи України та інших країн світу, але, беручи до уваги місце України за досліджуваними рейтингами, на думку автора, доцільним є вивчення досвіду реформування бізнес-системи Польщі, як найбільш успішної за місцем у рейтингах країни, що має спільний кордон з Україною та Грузією – найбільш успішною за рівнем розвитку бізнес-системи країною, яка одночасно з Україною з 1991 р. будує нову економічну систему.

Проведений аналіз довів значно вищі позиції Польщі у порівнянні з Україною, що у відсотковому відношенні складає 27,6%. Найбільше відставання спостерігається в рейтингу національних брендів (92,6%) та індексі економічних свобод (32,4%). Лише за двома рейтингами Україна випереджає Грузію – за рейтингом аутсорсингової привабливості (100%) та рейтингом національних

брендів (27,1%). Однак, за всіма іншими шести рейтингами Грузія випереджає Україну, що у відсотковому відношенні складає 24,3%.

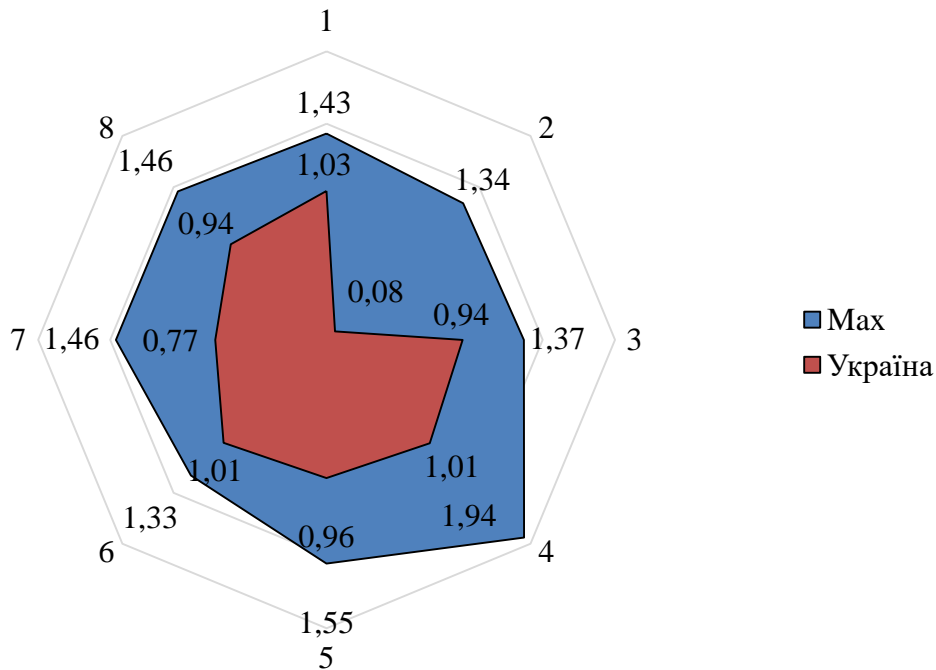

Рис. 3. Профілі бізнес-систем України та кращої бізнес-системи світу [Розраховано автором]

Побудований профіль бізнес-системи України як складової міжнародного бізнесу дозволив виявити основні проблеми в системі міжнародного бізнесу для подальшого формування системи стабілізації економіки з урахуванням національної специфіки.

Згідно даних доповіді «Doing Business Report» в 2016 р. Україна посіла 83 місце серед 189 країн світу (індекс дорівнює 63,04% пунктів), що дещо вище результатів 2015 р. (87 місце та 62,31% пунктів відповідно). Україна щорічно покращує своє місце в рейтингу, що свідчить про дуже повільну, але поступову позитивну тенденцію покращення національної бізнес-системи.

Проведений аналіз всіх складових рейтингу довів, що серед позитивних результатів дії реформ, які сприяють покращенню бізнес-системи, є спрощення процедури реєстрації підприємств.

Встановлено, що серед 10 груп індикаторів за переважною їх кількістю (6 груп) Україна займає місце в передостанній чверті серед 189 країн світу, а саме: «Дозвіл неплатоспроможності» – 141-е місце, «Отримання дозволу на будівництво» – 140-е місце, «Підключення до системи електропостачання» – 137-е місце, «Міжнародна торгівля» – 109-е місце, «Оподаткування» – 107-е місце, «Забезпечення виконання контрактів» – 98-е місце. Саме ці сфери діяльності потребують особливої уваги та діючих реформ щодо їх покращення та відповідного посилення бізнес-системи України. За двома групами індикаторів «Захист міноритарних інвесторів» – 88-е місце та «Реєстрація власності» – 61-е місце, Україна займає місце в другій чверті серед 189 країн світу, і свідчить про наявність позитивної динаміки, однак для її підтримання ці аспекти бізнес-системи України також потребують пролонгованих та системних реформ. Найкращу

позицію у рейтингу та відповідно до найбільш успішних сфер бізнес-системи України відносяться «Реєстрація підприємств» – 30-е місце та «Отримання кредитів» – 19-е місце. Ці сфери бізнес-системи потребують продовження впроваджених реформ для збереження досягнутих результатів та їх подальшого покращення.

У ході дослідження проведено порівняльний аналіз місця в рейтингу між Україною та Польщею (25-е місце рейтингу) та Грузією (24-е місце рейтингу), що є доцільним оскільки на думку автора саме досвід цих країн може бути корисним та можливим для втілення в умовах України.

Основною перевагою бізнес-системи Польщі є організація та функціонування сфери міжнародної торгівлі (за цим рейтингом Польща є кращою країною у світі за даними 2016 р.). Перша позиція обумовлена ефективною реалізацією законодавчих змін щодо проведення оформлення митних процедур і поліпшень в польських портах. На позиції Польщі вплинуло втілення таких реформ як: адміністративні реформи щодо спрощення підключення до енергетичної мережі, спрощення системи оплати податків і процедури економічного правосуддя.

Грузія оцінюється як 4-а краща країна в Європі і Центральній Азії, яка за період з 2004 по 2016 рр. домоглася значних поліпшень в області ведення бізнесу. Протягом цього періоду дохід на душу населення в Грузії збільшився на 66%, а бізнес виріс більш, ніж в три рази, чому сприяли багато факторів у тому числі, поліпшення умов заняття бізнесом для місцевих підприємців. Зокрема, в 2014 р. Грузія здійснила дві важливі реформи – щодо поліпшення виконання контрактів та спрощення видачі дозволів на будівництво, що призвело до скорочення часу, необхідного для видачі дозволів.

Отже, зроблено висновок, що система міжнародного бізнесу в Україні має об'єктивні передумови подальшого розвитку, але стримується низкою чинників, визначення яких є необхідним для дослідження трансформації системи міжнародного бізнесу в Україні та розробки засад її якісного оновлення.

У третьому розділі роботи **«Чинники трансформації системи міжнародного бізнесу в Україні»** за допомогою кореляційно-регресійного аналізу проведено визначення чинників впливу на інтенсифікацію міжнародних бізнес-процесів в Україні та запропоновано механізм якісного оновлення бізнес-системи України в умовах її сучасних суспільно-економічних інтересів.

На сучасному етапі актуальним аспектом розвитку країни є формування її раціональної бізнес-системи, важливою передумовою функціонування якої є визначення чинників, які впливають на інтенсифікацію міжнародних бізнес-процесів в Україні. На думку автора, бізнес-система країни є множиною чинників забезпечення стабільного росту промислового виробництва та реалізації якісної конкурентоспроможної продукції за межі країни, а саме: 1) значною питомою вагою підприємств і організацій, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність; 2) значною часткою підприємств та організацій, що впроваджують новітні технології у виробництво національної продукції з метою підвищення її міжнародної конкурентоспроможності; 3) забезпечення комерційного сектору відповідною нормативно-правовою базою для здійснення ними експортно-

імпортних операцій; 4) збільшення виробництва інноваційної продукції в організаціях.

Застосування кореляційно-регресійного методу дозволило здійснити багатофакторне моделювання особливостей функціонування бізнес-системи України за такими індикаторами: 1) кількість підприємств та організацій, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, X_1 ; 2) чисельність підприємців, що здійснюють ЗЕД, X_2 ; 3) питома вага підприємств, що здійснювали експортно-імпортні операції, %, X_3 ; 4) впроваджено нових технологій, X_4 ; 5) освоєно виробництво нових видів продукції, X_5 ; 6) кількість підприємств, що реалізовували національну продукцію за межі України, Y_1 ; 7) питома вага обсягу експортно-імпортних операцій у ВВП, %, Y_2 .

Результати проведеного аналізу висвітлено у моделях (1) та (2):

$$Y_1 = -438,959 + 4,5X_1 - 3,7X_2 + 0,13X_3 + 0,2X_4 - 0,01X_5 \quad (1)$$

$$Y_2 = -4,803 + 5,56X_1 - 1,74e^{-0,5}X_2 + 0,98X_3 + 0,23X_4 - 0,11X_5 \quad (2)$$

Отже, можна констатувати, що відносні темпи зміни кількості підприємств, що реалізовували національну продукцію за межі України, є нижчими за відносні темпи зміни обраних факторів (модель 1), а відносні темпи зміни питомої ваги обсягу експортно-імпортних операцій у ВВП також є нижчими за відносні темпи зміни обраних факторів (модель 2).

За результатами проведених розрахунків зроблено висновок, що пріоритетними напрямками в сфері реалізації міжнародного бізнесу та зовнішньоекономічної діяльності в Україні є експортоорієнтовані сфери діяльності та галузі, функціонування яких тісно пов'язано з інноваційною діяльністю. Зокрема, для моделі 1 доведено: якщо кількість організацій, які здійснюють ЗЕД, (X_1) збільшиться на 1%, то кількість підприємств, що реалізують національну продукцію за межі України, зросте приблизно на 4,5% за умови незмінності усіх інших чинників. Для моделі 2 доведено наступне: найбільш відчутний вплив на питому вагу обсягу експортно-імпортних операцій у ВВП мають організації, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність (X_1) – при зростанні кількості таких організацій на 1%, питома вага обсягу експортно-імпортних операцій у ВВП зросте на 5,5% за умови незмінності усіх інших чинників); значний вплив на досліджуваний показник має впровадження нових технологій (X_4) – якщо впровадження нових технологій зросте на 1%, то питома вага обсягу експортно-імпортних операцій у ВВП збільшиться на 0,23% за умови незмінності усіх інших чинників).

Однак, слід зауважити, що сучасною особливістю функціонування економіки країни є те, що найбільш експортоорієнтовані галузі економіки спеціалізуються на видобутку первинної сировини або вирощуванні та подальшому продажі продукції сільського господарства, а галузі інноваційного напрямку не є конкурентоспроможними на світових ринках. Варто зазначити, що важливою умовою інтенсифікації бізнес-системи України є впровадження новітніх

технологій, що спонукають до посилення міжнародної конкурентоспроможності національної продукції.

Таким чином, побудовані моделі за викладеною методикою дозволили математично оцінити чинники інтенсифікації бізнес-системи України та обґрунтувати необхідність впровадження новітніх технологій у виробництво національної продукції задля розбудови сучасної міжнародної бізнес-системи України, що сприятиме підвищенню її міжнародної конкурентоспроможності та створенню досконалішої системи регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Запропонований авторський підхід до оцінки сучасного стану розвитку бізнес-системи України дозволив виявити найбільш слабкі її місця, а саме: високу загрозу неплатоспроможності; проблеми з отриманням дозволів на будівництво; труднощі підключення до системи електропостачання; складність процедур оформлення товарів у контексті торговельних відносин; недосконалу систему оподаткування; стан виконання контрактів. Негативний вплив перелічених чинників додатково посилюється особливостями сучасного функціонування економіки країни, сировинним характером експорту, низькою глобальною конкурентоспроможністю країни, тощо.

У зв'язку з цим необхідним є проведення комплексу реформ, впровадження яких буде сприяти поступовому покращенню національної бізнес-системи та відповідати національній моделі управління реформами, в основу якої покладено такі стратегічні документи як Порядок денний асоціації між Україною та ЄС, Стратегію розвитку «Україна 2020», Коаліційну угоду, Меморандум між Україною і МВФ.

У відповідності з вищезазначеним запропоновано механізм якісного оновлення системи міжнародного бізнесу в Україні, який, з одного боку, засновано на практичному втіленні Стратегії сталого розвитку «Україна-2020», а з іншого – спрямовано на якісне поліпшення бізнес-системи в Україні з перспективою покращення її позиції у міжнародних рейтингах, а в першу чергу – рейтингу Doing Business (рис. 4), реалізація якого передбачає першочергове проведення наступних реформ:

- оновлення влади та антикорупційна реформа, що має знизити ризики в національній безпеці та відкрити перспективи сталого економічного розвитку країни;

- судове реформування, що має призвести до захисту прав та свобод людини, відстоювання європейських цінностей, впровадження неупередженого судочинства з належною якістю, ефективністю та у розумні строки;

- децентралізація що є втіленням відходу від централізованої моделі управління, побудови ефективної системи територіальної організації влади та передачею значних повноважень та фінансових ресурсів від органів державної влади – органам місцевого самоврядування;

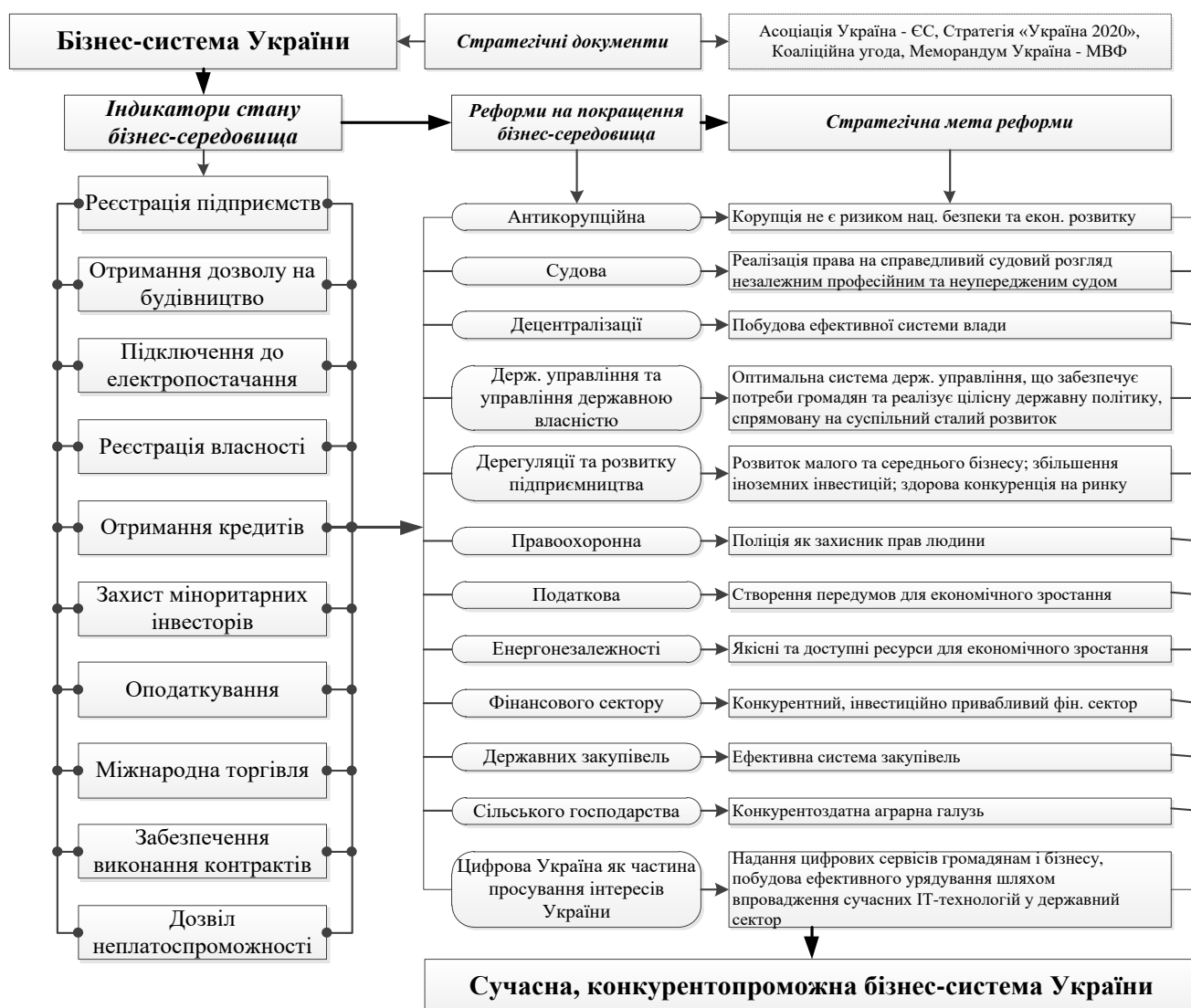

Рис. 4. Механізм якісного оновлення системи міжнародного бізнесу в Україні [Розроблено автором]

– реформування державного управління та управління державною власністю як основа забезпечення добробуту, здоров'я та безпеки громадян України, що базується на ефективному самоврядуванні, запобіганні та боротьбі з корупцією; ефективній та результативній системі державної адміністрації;

– реформа дерегуляції та розвитку підприємництва, стратегічною метою якої є створення комфортного бізнес-клімату через усунення надмірного регуляторного тиску держави на бізнес та ліквідацію надмірного контролю підприємницької діяльності шляхом спрощення процедур, зменшення частоти перевірок та зменшення кількості контролюючих органів, скасування зайвих дозволів й ліцензій, побудова ефективної та зручної в адмініструванні регуляції в тих сферах, де вона необхідна;

– реформування правоохоронної системи, що повинно призвести до якісного коригування завдань та функцій правоохоронних органів, запровадження нових принципів проходження служби, нових критеріїв оцінки роботи правоохоронців

для підвищення рівня захисту прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави від протиправних посягань;

– податкова реформа, метою якої є побудова простої, прозорої, справедливої податкової системи, що стимулює інвестиційні процеси, створює умови для сталого розвитку національної економіки з одночасним забезпеченням потреб Державного та місцевих бюджетів на виконання пріоритетних видатків;

– реформа енергонезалежності, що призвана знизити енергоємність економіки України, якісно змінити структуру енергетичного сектору, забезпечити якісні та доступні енергетичні ресурси для сталого економічного зростання та енергетичної незалежності країни;

– реформа фінансового сектору як запорука забезпечення умов ефективного функціонування та розвитку фінансового сектору на основі розбудови повноцінного ринкового конкурентного середовища згідно із світовими стандартами для подальших можливостей залучення інвестиційних ресурсів, забезпечення сталого розвитку економіки цілісності фінансового ринку України, інтегрування у світовий, у тому числі європейський, фінансовий простір;

– реформа державних закупівель, що забезпечить ефективне витрачання державних коштів;

– реформування сільського господарства як базис щодо забезпечення продовольчої безпеки країни та конкурентоспроможності вітчизняної продукції на внутрішньому ринку та світових ринках продовольства, прозорості та прогнозованості аграрної політики;

– цифрова ініціатива як формування якісно нового підходу щодо надання необхідних сервісів громадянам і бізнесу, побудови ефективного урядування шляхом впровадження фундаментальних блоків сучасних ІТ-технологій у державний сектор.

Таким чином, у роботі зроблено висновок, що при наявності різноманітних варіантів формування механізму якісного оновлення системи міжнародного бізнесу в Україні існує єдиний шлях для успішного забезпечення його результатів – це реалізація стратегічних напрямів підвищення рівня бізнес-системи України в глобалізаційних умовах сучасності, заснованих на реформуванні сфер міжнародного бізнесу, базуючись на виокремленні пріоритетних напрямів розвитку та підвищенні ефективності функціонування інституційних засад функціонування.

ВИСНОВКИ

Результати проведеного дослідження дозволяють зробити такі висновки та сформулювати рекомендації, які характеризуються науковою новизною і мають теоретико-методичне та науково-практичне значення.

1. У ході дослідження встановлено, що міжнародний бізнес як потужний інструмент економічної інтеграції країни у світову економіку та інструмент глобалізації оперує національними бізнес-системами, під якими можна розуміти цілісну безліч бізнес-процесів, які спрямовані на досягнення стратегічних цілей розвитку інноваційно-активних підприємств, що утворюються з метою

підвищення конкурентоспроможності, посилення ринкових позицій, підвищення раціональності управлінських рішень, зниження ризикованості інвестиційних, інноваційних та інших проектів.

2. Обґрунтовано, що визначальним імперативом сучасної глобальної бізнес-системи є інновації, які виступають детермінантою міжнародних соціально-економічних, політичних, науково-технологічних та інтеграційних відносин. На сучасному етапі розвитку міжнародний бізнес зазнає певних трансформацій через ряд таких детермінант як: світові ринки, вплив протекціонізму і падіння купівельної спроможності, що сприяють кореляції торгово-економічних зв'язків, підприємницької діяльності та наукового сектору і формують кластерну систему економіки, трансферу та комерціалізації технологій.

3. У роботі обґрунтовано наявність інституційного комплексу функціонування системи міжнародного бізнесу, що об'єднує міжнародні, регіональні, національні організації та об'єднання, ТНК та МНК, систему міжнародних та локальних нормативно-правових актів, гармонізація роботи та взаємодії яких дозволяє забезпечити ефективне функціонування сучасної системи міжнародного бізнесу.

4. Запропоновано структурно-логічну схему дослідження національної бізнес-системи в умовах сучасних перетворень, що поєднує використання як класичних загально-наукових методів дослідження, так і математичних методів, зокрема, індексного методу, що дозволяє класифікувати країни за ступенем розвитку бізнес-систем в глобалізаційних умовах сучасності з можливістю виявлення тих елементів, що потребують більшої уваги з огляду покращення рівня розвитку, та кореляційно-регресійного аналізу, що використовується при розробці концептуальних особливостей функціонування бізнес-системи України на сучасному етапі.

5. На основі проведеної рекомпозиції системи міжнародного бізнесу в умовах кризових перетворень на національному рівні зроблено висновок, що особливістю експортоорієнтованих галузей України є їх високий рівень залежності від кон'юнктурних коливань на світових ринках, що віддзеркалює недосконалу структуру конкурентних переваг української економіки, яка базується на цінових факторах та порівняльних перевагах у вартості природних ресурсів та робочої сили. На сучасному етапі основними причинами слабкості бізнес-системи України є довготривала військова напруга, поглиблення і розширення негативних тенденцій в економіці, низький рівень довіри до системи державного управління, висока корупція, слабка фінансова дисципліна, незадовільна інвестиційна привабливість, надмірне боргове навантаження, тощо.

6. Встановлено, що в умовах кризових перетворень на національному рівні, відсутності постійних трендів розвитку економіки та бізнес-системи в цілому, об'єктивний аналіз функціонування української бізнес-системи можна здійснювати за допомогою множини світових рейтингів, які дають змогу оцінити місце України в глобальних умовах розвитку, у порівнянні зі станом розвитку бізнес-систем інших країн світу. Результати проведеного аналізу підтвердили, що Україна значно поступається іншим країнам у кожному з індикаторів бізнес-системи: торгівлі, регуляторній політиці, конкурентоспроможності, інноваційній

активності, нормативно-законодавчій сфері та ін., а найкращі позиції країна має лише в сфері аутсорсингу, що можна пояснити високим рівнем професійної освіти та можливість працевлаштування «на відстані», де не потрібні багаточислені дозволи та інші регуляторні процедури.

7. Побудовано профіль бізнес-системи України як складової міжнародного бізнесу та класифіковано країни за ступенем розвитку бізнес-систем в глобалізаційних умовах сучасності, що дозволяє у подальшому формувати систему стабілізації економіки з урахуванням національної специфіки. Профіль бізнес-системи України (6,74 одиниць) поступається за своєю функціональністю умовній бізнес-системі (11,88 одиниць), що є найбільш розвинутою та пристосованою до умов глобалізованої світової економіки в середньому на 43%. При цьому, найбільше відставання спостерігається в рейтингу національних брендів (93,7%), рейтингу бюджетної прозорості (47,75) та індексі економічних свобод (47,1%). Найменший відсоток відставання, який, однак складає 25-30% спостерігається в рейтингу аутсорсингової привабливості (24%), рейтингу легкості ведення бізнесу (27,8%), рейтингу глобальної конкурентоспроможності (31%).

8. Визначено, що важливим чинником інтенсифікації бізнес-системи України є запровадження інноваційних технологій, що є запорукою посилення конкурентоспроможності національної продукції на світових ринках, однак економіка країни на сучасному етапі базується переважно на розвитку галузей первинного сектору, а галузі інноваційного напрямку не є експортоорієнтованими та відповідно конкурентоспроможними на світових ринках.

9. Зроблено загальний висновок щодо визначення найбільш слабких місць функціонування системи міжнародного бізнесу в Україні, а саме: висока загроза неплатоспроможності; проблеми з отриманням дозволів на будівництво; труднощі підключення до системи електропостачання; складність процедур оформлення товарів в контексті торговельних відносин; недосконала система оподаткування; стан виконання контрактів. У зв'язку з цим запропоновано механізм якісного оновлення системи міжнародного бізнесу в Україні, який з одного боку базується на практичному втіленні Стратегії сталого розвитку «Україна-2020», а з іншого – спрямовано на якісне поліпшення бізнес-системи в Україні з перспективою покращення її позиції у міжнародних рейтингах, а в першу чергу – рейтингу Doing Business, використання якого дозволить прискорити залучення бізнес-системи України до системи міжнародного бізнесу.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікації у наукових фахових виданнях іноземних держав:

1. Шкіль Н. Г. Кон'юнктурно-образующие факторы международного бизнеса / Н. Г. Шкіль // European Journal Of Economics And Management Sciences – 2015. – № 2. – Р. 52-58.

Публікації у наукових фахових виданнях України:

2. Шкіль Н. Г. Міжнародний бізнес в контексті національних вимірів / Н. Г. Шкіль // Економічний форум. – 2014. – № 2. – С. 35-39.
3. Шкіль Н. Г. Детермінанти міжнародної конкурентоспроможності національного бізнесу у посткризовий період / Н. Г. Шкіль // Ефективна економіка. – 2014. – № 5 [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://ie.at.ua/index/arkhiv_pomeriv/0-5.
4. Шкіль Н. Г. Моделювання міжнародних бізнес-процесів в Україні / Н. Г. Шкіль // Інноваційна економіка. – 2014. – № 6. – С. 58-65.
5. Шкіль Н. Г. Формування раціональної бізнес-моделі України / Н. Г. Шкіль // Економічний форум. – 2014. – № 4. – С. 36-42.

Публікації в інших виданнях:

6. Шкіль Н. Г. Імперативи розвитку сучасної системи міжнародного бізнесу в умовах глобалізації / Н. Г. Шкіль // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Сер. : Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. – 2013. – № 1086, вип. 2. – С. 40-43.
7. Шкіль Н. Г. Соціальна відповідальність бізнесу: теоретичний аспект / Н. Г. Шкіль // Міжнародна науково-практична конференція «Стан і перспективи розвитку соціальної відповідальності економічних суб'єктів сучасному світі» (м. Харків 21-22 листопада 2013 р.). – Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2013. – С. 27-30.
8. Шкіль Н. Г. Детермінанти міжнародної конкурентоспроможності національного бізнесу / Н. Г. Шкіль // Международная научно-практическая интернет-конференция «Стратегии глобальной конкурентоспособности: социально-экономическое измерение» (м. Черкаси 27 березня 2014 р.). – Черкаси : ЧДТУ, 2014. – С. 47-49.
9. Шкіль Н. Г. Реконпозиція системи міжнародного бізнесу в умовах кризових перетворень / Н. Г. Шкіль // Всеукраїнська науково-практична конференція «Міжнародні відносини країн Центрально-Східної Європи в умовах бігравітаційних процесів» (м. Хмельницький 22-23 травня 2014 р.). – Хмельницький : ХНУ, 2014. – С. 80-82.
10. Шкіль Н. Г. Інституційні засади регулювання міжнародного бізнесу / Н. Г. Шкіль // Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні тенденції розвитку менеджменту і бізнес-адміністрування в Україні» (м. Херсон 23-24 травня 2014). – Херсон : ХДУ, 2014. – С. 102-105.
11. Шкіль Н. Г. Формування культурного середовища міжнародного бізнесу в контексті мовної світової практики / Н. Г. Шкіль // Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Міждисциплінарні зв'язки економічних наук в контексті мовної світової практики» (м. Київ 10 червня 2015 р.). – Київ, 2015. – С. 103-105.

АНОТАЦІЯ

Шкіль Н. Г. Развитие системы международного бизнеса в Украине. – Рукопись.

Диссертация на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини. – Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна Міністерства освіти і науки України, Харків, 2016.

Дисертаційну роботу присвячено поглибленню теоретичних основ функціонування системи міжнародного бізнесу та розробці організаційно-економічних засад якісного оновлення бізнес-системи України.

У дисертаційному дослідженні досліджено імперативи розвитку сучасної системи міжнародного бізнесу в умовах глобалізації; охарактеризовано інституційні засади регулювання міжнародного бізнесу; визначено методичні підходи до дослідження особливостей розвитку міжнародних бізнес-систем; ідентифіковано особливості рекомпозиції системи міжнародного бізнесу в умовах кризових перетворень на національному рівні; побудовано профіль бізнес-системи України як складової міжнародного бізнесу; проведено аналіз особливостей функціонування української бізнес-системи на сучасному етапі; обґрунтовано особливості багатофакторного впливу на функціонування бізнес-системи України; запропоновано механізм розвитку бізнес-системи України як чинника її залучення до системи міжнародного бізнесу.

Ключові слова: система міжнародного бізнесу, бізнес-система, імперативи розвитку, інституційні засади функціонування, рекомпозиція системи міжнародного бізнесу, профіль бізнес-системи, багатофакторний аналіз, механізм розвитку.

АННОТАЦИЯ

Шкиль Н. Г. Развитие системы международного бизнеса в Украине. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.02 – мировое хозяйство и международные экономические отношения. – Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина Министерства образования и науки Украины, Харьков, 2016.

Диссертационная работа посвящена углублению теоретических основ функционирования системы международного бизнеса и разработке организационно-экономического обоснования качественного обновления бизнес-системы Украины.

Установлено, что международный бизнес как мощный инструмент экономической интеграции страны в мировую экономику и инструмент глобализации оперирует национальными бизнес-системами. Обосновано, что определяющим императивом современной глобальной бизнес-системы являются инновации, которые выступают детерминантами международных социально-

экономических, политических, научно-технологических и интеграционных отношений. Обоснованно наличие институционального комплекса функционирования системы международного бизнеса, объединяющего международные, региональные, национальные организации и объединения, ТНК и МНК, систему международных и локальных нормативно-правовых актов гармонизация работы и взаимодействия которых позволяет обеспечить эффективное функционирование современной системы международного бизнеса. Предложена структурно-логическая схема исследования национальной бизнес-системы в условиях современных преобразований.

Сделан вывод, что особенностью экспортоориентированных отраслей Украины является их высокий уровень зависимости от конъюнктурных колебаний на мировых рынках отражает несовершенную структуру конкурентных преимуществ украинской экономики, которая базируется на ценовых факторах и сравнительных преимуществах в стоимости природных ресурсов и рабочей силы. Установлено, что в условиях кризисных преобразований на национальном уровне, отсутствия постоянных трендов развития экономики и бизнес-системы в целом, объективный анализ функционирования украинской бизнес-системы можно осуществить с помощью множества мировых рейтингов, которые позволяют оценить место Украины в глобальных условиях развития по сравнению с состоянием развития бизнес-систем других стран мира. Построен профиль бизнес-системы Украины как составляющей международного бизнеса, что позволяет в дальнейшем формировать систему стабилизации экономики с учетом национальной специфики.

Определено, что бизнес-система страны является множеством факторов обеспечения стабильного роста промышленного производства и реализации качественной конкурентоспособной продукции за пределы страны. Сделан общий вывод по определению наиболее слабых мест функционирования системы международного бизнеса в Украине, а именно: высокая угроза неплатежеспособности; проблемы с получением разрешений на строительство; трудности подключения к системе электроснабжения; сложность процедур оформления товаров в контексте торговых отношений; несовершенная система налогообложения; состояние выполнения контрактов. В связи с этим предложен механизм качественного обновления системы международного бизнеса в Украине, который с одной стороны базируется на практическом воплощении Стратегии устойчивого развития «Украина-2020», а с другой – направлен на качественное улучшение бизнес-системы в Украине с перспективой улучшения ее позиции в международных рейтингах, а в первую очередь – рейтинга Doing Business.

Ключевые слова: система международного бизнеса, бизнес-система, императивы развития, институциональные основы функционирования, рекомпозиция системы международного бизнеса, профиль бизнес-системы, многофакторный анализ, механизм развития.

ABSTRACT

Shkil N.G. The development of international business system in Ukraine. – Manuscript.

The thesis for a Candidate Degree in economic science: Speciality 08.00.02 – World economy and international economic relations – V. N. Karazin Kharkiv National University of the Ministry of Education and Science of Ukraine, Kharkiv, 2016.

The thesis is devoted to the theoretical foundations of the international business system and organizational and economic principles of a quality upgrade of business systems in Ukraine development.

The thesis investigates the imperatives of the modern system of international business in the context of globalization; researches the institutional framework of international business regulation; defines the methodical approaches to study the characteristics of international business systems; identifies the features of the international business system recomposition in terms of crisis reforms at national level; develops the profile of business system of Ukraine as part of international business; analysis the functioning of Ukrainian business system at present; grounds the features of the multifactor impact on the business system of Ukraine functioning; proposes the mechanism of development of business systems in Ukraine as a factor of its involvement to the international business system.

Keywords: system of international business, business-system, the development imperatives, the institutional principles of functioning, international business system recomposition, business system profile, multivariate analysis, development mechanism.

Підписано до друку 26.08.2016. Формат 60×84 1/16.

Папір офсетний. Друк. цифровий.

Ум. друк. арк. 0,9. Наклад 100 примірників.

Замовлення №_____.